

Warszawa, dn. 17.08.2020 r.

Prof. dr hab. Andrzej Piotr Wiatrak
Uniwersytet Warszawski, Wydział Zarządzania,
Katedra Teorii Organizacji i Zarządzania, Zakład Zarządzania Publicznego

Recenzja pracy doktorskiej Mgr Kamila Rysza
pt.: „Ocena wielokryterialna jako narzędzie wspomagające proces
planowania przestrzennego”

I. Formalna podstawa recenzji

Recenzja rozprawy doktorskiej Pana Mgr Kamila Rysza została przygotowana na podstawie decyzji Komitetu Naukowego Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach (pismo z dnia 29 czerwca 2020 r. – podpisane przez Przewodniczącego Komitetu Prof. dr hab. inż. Celinę Olszak).

II. Ocena doboru problematyki badawczej i tematu rozprawy

1. Zagadnienia podjęte w pracy mają znaczenie poznawcze i aplikacyjne. Znaczenie poznawcze wyraża się w określeniu czynników kształtujących użyteczność miejsca (obszaru) i ich kwantyfikacji. Poznanie tych zagadnień jest pomocne w planowaniu przestrzennym poprzez kompleksowe ujęcie oceny procesów wejścia, a następnie lepsze rozeznanie warunków działania, co z kolei ma wpływ na funkcjonowanie organizacji publicznych, podmiotów gospodarczych i społeczeństwa na danym obszarze.
2. Zagadnienia te mają poza tym charakter aktualny, gdyż dotychczas nie zostały one w pełni rozwiązane.
3. Reasumując uczynienie przedstawionej problematyki przedmiotem rozprawy doktorskiej jest ciekawym wyzwaniem, którego rozwiązanie może być pod-

stawą uzyskania stopnia naukowego doktora w ramach dziedziny nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości.

III. Ocena celów pracy i hipotez badawczych

1. „Głównym celem badawczym była *„... identyfikacja czynników kształtujących użyteczność miejsca oraz ocena stopnia ich wykorzystania w organizacji procesu planowania przestrzennego”* (s. 5).
2. Uzupełnieniem celu głównego są cele szczegółowe i hipoteza – sformułowana następująco: *„... model analityczno-przestrzenny wykorzystujący ocenę wielokryterialną jest użytecznym narzędziem wspomagania decyzji planistycznych”* (s. 6).
3. Cel główny, cele szczegółowe i hipoteza pracy wyznaczają zakres pracy i kierunki badań, które będą podejmowane do ich zrealizowania, a mianowicie określenie czynników użyteczności miejsca oraz ocenę dotychczasowego stopnia ich wykorzystania wraz z weryfikacją i propozycją zmian w tym zakresie.
4. Założenia badawcze są ściśle powiązane z tytułem pracy i jej zakresem, ale mam zastrzeżenia odnośnie ogólnego ich sformułowania. W moim odczuciu zagadnienia te powinny być szerzej ujęte, uściślając zakres i sposób badania itd.
5. W sumie założenia badawcze recenzowanej pracy – mimo ogólnego ich ujęcia – pozwalają określić zakres problematyki badawczej i zagadnień analizowanych w kolejnych rozdziałach.

IV. Ocena zakresu rozprawy, źródeł informacji i metod badawczych

1. Źródłami informacji były: literatura przedmiotu, akty prawne, rozporządzenia i uchwały, dane źródłowe dotyczące subregionu centralnego województwa śląskiego – obejmujące zagospodarowanie i planowanie przestrzenne tego obszaru oraz odpowiedzi instytucji na ten temat, a także wyniki obserwacji własnych Doktoranta, w tym obserwacji uczestniczących. Wymienio-

ne źródła były podstawą przygotowania rozprawy i przeprowadzonych w niej analiz.

2. Literatura przedmiotu cytowana w recenzowanej pracy liczy ok. 250 pozycji z ekonomii i zarządzania, przy czym ok. 30% pozycji pochodzi z literatury zagranicznej. Dobór literatury przedmiotu i jej cytowanie obejmowały wszystkie aspekty związane z tematyką rozprawy doktorskiej, a Autor wykazał się jej znajomością i dobrą prezentacją. Zakres cytowania literatury przedmiotu był prawidłowy i pozwalał na realizację założeń badawczych przyjętych w pracy, ale zagadnienia dotyczące oceny wielokryterialnej mogłyby być szerzej uwzględnione, zwłaszcza w zakresie zastosowania metod taksonomicznych.
3. Przyjęty tytuł, cele i hipoteza badawcza wyznaczyły zakres prac, a mianowicie :
 - *zakres przedmiotowy* – obejmował problematykę planowania przestrzennego oraz uwarunkowań zarządzania tymi procesami, ze szczególnym uwzględnieniem uwarunkowań prawnych i ekonomicznych;
 - *zakres przestrzenny* – obejmował subregion centralny województwa śląskiego, stanowiący część Górnośląskiej-Zagłębiowskiej Metropolii;
 - *zakres czasowy* – obejmował okres ostatnich lat, ale z odwołaniem do lat wcześniejszych, które miały wpływ na zagospodarowanie i planowanie przestrzenne badanego obszaru, przy czym zasadnicze badania przeprowadzono w latach 2019-2020.
4. Sposób zbierania materiałów i prowadzenia badań dla tego typu pracy był właściwy, podporządkowany budowie modelu wspomagającego proces decyzyjny planowania przestrzennego oraz analizy jego przydatności i weryfikacji.
5. Podstawową rozważań były metody przetwarzania danych, tj. analizy i syntezy oraz metody modelowania. W metodach tych wykorzystano różne metody analityczno-statystyczne, w tym metody analizy ekonomicznej. Przygotowane w ten sposób wyniki badań były podstawą syntezy i uogólnień, a na-

stępnie opisu omawianych zagadnień. Zastosowane narzędzia analizy zebranego materiału nie budzą zastrzeżeń i w sumie oceniam je pozytywnie, przy czym w rozważaniach szerzej wykorzystałbym – o czym była już mowa – metody taksonomiczne.

V. Ocena układu pracy

1. Na treść rozprawy – liczącej 282 strony – składa się: 4 rozdziały pracy oraz wstęp, zakończenie, bibliografia, spis tabel, ilustracji i map oraz załączniki.
2. Rozdziały 1 i 2 mają charakter teoretyczny, wprowadzający w badaną problematykę na podstawie literatury przedmiotu i ukazujący zarządzanie przestrzenią i jej uwarunkowania. Z kolei rozdziały 3 i 4 mają charakter empiryczny i metodyczny, w których przedstawiono założenia metodyczne wielokryterialnego modelu wspomaganego procesu planowania przestrzennego oraz jego zastosowania w praktyce.
3. Przyjęty układ pracy pozwala ukazać problematykę badawczą oraz odpowiedzieć na postawione cele, ale nie jest – moim zdaniem – optymalny. Po pierwsze mam zastrzeżenia do rozdziału 2, w którym omawiano dwa zagadnienia: uwarunkowania formalno-prawne planowania przestrzennego i ocenę wielokryterialną w planowaniu przestrzennym, ale nie zostały one ściślej powiązane ze sobą, a do tego zostały one przeciwstawione sobie poprzez umieszczenie w tytule „a”. Wydaje mi się, że lepiej byłoby punkty 2.7, 2.8 i 2.9 połączyć w osobny rozdział i szerzej je opracować. Do tego rozdziału można byłoby dodać także punkt 3.1. Nowy rozdział bardziej uporządkowałby pracę, byłby następstwem wcześniej omawianych zagadnień. Po drugie praca jest z dyscypliny nauki o zarządzaniu i jakości, a te zagadnienia – zwłaszcza zarządzania – nie zostały szerzej pełni omówione. Brakuje mi w pracy przedstawienia istoty zarządzania publicznego, a zwłaszcza w odniesieniu do zagadnień rozwoju lokalnego i regionalnego. Doktorant dostrzega tę problematykę, o czym można sądzić na podstawie treści pracy, podejmuje próby w tym zakresie, ale brakuje szerszego ich scharakteryzowania. Po trze-

cie – założenia badawcze i część metodyczna pracy określają jej zakres, ale mogłoby być szerzej opracowane. Po czwarte część wnioskowa pracy mogłaby być także szerzej opracowana. Po piąte występuje brak pełnej zgodności tytułu pracy z jej treścią, wynikającą z założeń badawczych. I tak przyjęto w pracy, że *„Poprzez użyteczność miejsca rozumie się tereny możliwie do przeznaczenia pod zabudowę w danym obszarze badawczym”* (s. 5) i w kolejnych fragmentach pracy użyteczność miejsca rozważano z tego punktu widzenia, pomijając inne wykorzystanie danego obszaru i jego użyteczności. Dopiero w rozdziale 4 dowiadujemy się, że *„... konstruowany model będzie skoncentrowany na ocenie przydatności terenu pod budownictwo mieszkaniowe”* (s. 153). Skoro podstawą rozważań zarządzania przestrzenią było budownictwo mieszkaniowe, to powinno znaleźć to odzwierciedlenie w założeniach badawczych pracy – poczynając od wstępu, a może nawet w tytule pracy, np. dodając do obecnego tytułu „na przykładzie budownictwa mieszkaniowego”. I po szóste – zmieniałabym tytuł rozdziału 2. Z jednej strony jest on dwuczłonowy i jest przeciwstawienie omawianych zagadnień, a z drugiej – tytuł sugeruje o uwarunkowaniach formalno-prawnych planowania przestrzennego, podczas gdy są omawiane także inne uwarunkowania, np. społeczno ekonomiczne i kulturowe okresu transformacji.

VI. Ocena merytoryczna pracy

1. Niezależnie jednak od uwag o strukturze pracy podkreślić należy, że Doktorant postępuje zgodnie z regułami pracy naukowej, ukazując badane zagadnienia z punktu widzenia teorii, a następnie – na podstawie analizy wyników własnych badań, ale także z uwzględnieniem literatury przedmiotu. Doktorant wykazał się znajomością poszczególnych omawianych zagadnień dotyczących planowania przestrzennego i jego uwarunkowań. Treść poszczególnych rozdziałów pracy pozwala poznać omawiane zagadnienia zarówno w warstwie teoretycznej, jak i empirycznej. W obydwu tych warstwach Doktorant wykazał się znajomością omawianej problematyki, umiejętnością analizy

i opisu kolejno omawianych zagadnień. Podkreślić tutaj należy wiedzę praktyczną Doktoranta z problematyki, która jest treścią pracy.

2. Recenzowana praca obejmuje zagadnienia, które wymagają rozwiązania. Ujęcie tematyki badań jest aktualne, dlatego też pozytywnie oceniam podjęcie przez Doktoranta zbudowania i zweryfikowania wielokryterialnego modelu wspomaganie procesu decyzyjnego planowania przestrzennego. Wyniki badań własnych Doktoranta wzbogacają dorobek w tym zakresie i mogą być podstawą doskonalenia procesu planowania przestrzennego i zastosowania nowych narzędzi do zarządzania tymi procesami.
3. Przeprowadzone rozważania w pracy wskazują, że zastosowanie wielokryterialnego modelu wspomaganie procesu decyzyjnego planowania przestrzennego i modelowania struktury przestrzennej zdaje egzamin w praktyce, gdyż pozwala kompleksowo podejść do rozwiązania problemów związanych z przygotowaniem planów i zarządzaniem w procesie ich realizacji. Kompleksowe podejście zależy od tego, jakie uwarunkowania są uwzględniane, jaki mają charakter, czy są powiązane ze sobą itd. Rozważania Doktoranta wskazują, że o konkretnym przeznaczeniu obszaru decyduje przede wszystkim bezpośrednie środowisko, ale należy też uwzględnić otoczenie. Jeśli chodzi o bezpośrednie środowisko, to należy uwzględnić nie tylko uwarunkowania formalno-prawne, ale także społeczno-kulturowe, ekonomiczne, fizjograficzne itd. Do najważniejszych uwarunkowań, które należy uwzględnić w wielokryterialnym modelu wspomaganie procesu decyzyjnego planowania przestrzennego i oceny użyteczności miejsca Doktorant zalicza – obok uwarunkowań prawnych – oddziaływanie urządzeń i sieci infrastruktury technicznej, w tym komunikacji, ochronę gruntów rolnych i leśnych, tereny szczególnego zagrożenia powodzią oraz odległość od dużych, uciążliwych zakładów, w tym zakładów dużego ryzyka. Uwzględnić też należy zmiany i to nie tylko społeczno-ekonomiczne, ale także planowanie przestrzenne i ustawodawstwo z tego zakresu, gdyż są one procesami dynamicznymi. Kompleksowe podejście do procesu decyzyjnego w zarządzaniu przestrzenią i przeprowadzone

rozważania w rozprawie doktorskiej potwierdzają założenia badawcze i wskazują na przydatność takiego podejścia.

VII. Ocena formalna pracy

1. Praca doktorska została przygotowana w Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach pod kierunkiem profesora zwyczajnego tej uczelni Prof. dr hab. Krystiana Heffnera – promotora głównego i Dr Piotra Gibasa – promotora pomocniczego.
2. Recenzowana praca – jak wynika z jej treści – została przygotowana w ramach dziedziny nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości, a uzupełniająco w dyscyplinach: geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna oraz ekonomia i finanse.
3. Cytowana literatura – o czym była już mowa – została poprawnie podana, a jej dobór uważam za właściwy.
4. W rozważaniach Doktorant zachowuje w miarę logiczny ciąg wywodów, wynikający z przyjętego układu pracy i założeń badawczych.
5. Rozprawa została napisana przystępnie, z właściwym słownictwem dla zarządzania i planowania przestrzennego. Doktorant wykazał się także umiejętnością prezentacji omawianych zagadnień, a zwłaszcza ujęć modelowych omawianych zagadnień, przedstawianych w postaci schematów jako opracowania własne
6. Część wnioskowa pracy mogłaby być szerzej opracowana, a zwłaszcza w zakresie powiązania poszczególnych zagadnień. Doktorant dostrzega te powiązania, ale szerzej nie analizuje ich w pracy.

VIII. Ocena pod względem kwalifikacyjnym

1. Biorąc pod uwagę ocenę: doboru problematyki badawczej i tematu rozprawy, celów pracy i hipotez badawczych, zakresu rozprawy, źródeł informacji i metod badawczych, układu pracy oraz ocenę merytoryczną i formalną pracy należy stwierdzić, że praca ta spełnia wymogi rozprawy doktorskiej.

2. Doktorant – o czym już pisałem – wykazał się znajomością badanej problematyki, przeprowadził kwerendę literatury przedmiotu i rozważania dotyczące wielokryterialnego modelu wspomagania procesu decyzyjnego planowania przestrzennego, których wyniki pozwoliły wzbogacić istniejącą wiedzę na temat zarządzania przestrzenią i użyteczności miejsca (obszaru), a także uwarunkowań z tym związanych. Wyniki badań są osiągnięciem, które może być zastosowane w praktyce.
3. Zgłoszone uwagi i zastrzeżenia, niektóre o charakterze dyskusyjnym, nie zmniejszają wartości recenzowanej pracy, ale chciałbym, aby zmusiły Doktoranta do innego sposobu spojrzenia i być może poprawy pracy, jeśli byłaby publikowana w postaci artykułów lub w całości oraz ewentualnie w przygotowaniu kolejnych badań.
4. Reasumując uważam, że rozprawa doktorska Pana Mgr Kamila Rysza pt.: *„Ocena wielokryterialna jako narzędzie wspomagające proces planowania przestrzennego”* spełnia wymogi pracy promocyjnej na stopień doktora w ramach dziedziny nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości, a Doktorant – po dopełnieniu wszelkich formalności – może być dopuszczony do publicznej obrony swojej pracy. Taki też wniosek stawiam do Komitetu Naukowego Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.

AM. Kucabek